

Peter Staněk: Vývoj smeruje k vojne

Profesor Peter Staněk: Vývoj smeruje k vojne. Ľudia hlúpnu a médiá si ich pretvárajú, ako chcú.

Najlepší prístahovalec je vzdelaný beloch, v strednom veku ... Takže máme problém.

ROZHOVOR: Za veľký problém súčasného sveta považuje profesor Peter Staněk, člen Slovenskej akadémie vied, skutočnosť, že príliš úzka skupina ľudí vlastní obrovský diel svetového majetku.

Tí sa buď môžu dobrovoľne vzdať jeho podstatnej časti, alebo sa situácia vyhrotí v sociálne nepokoje.

Ekonom a prognostik poukazuje na zhoršujúcu sa pozíciu zamestnancov, čo je dané snahou Európskej únie konkurovať ázijským krajinám znížením výdavkov na cenu práce.

Varuje pred trendom, kedy imigranti majú pomaly väčšie práva ako domáce obyvateľstvo.

Vo svojich vystúpeniach ste za jeden z veľkých problémov hospodárskych ťažkostí vo svete uviedol, že príliš úzka skupina ľudí vlastní obrovský diel majetku - sedem percent ľudí 90 percent svetového majetku a že je neprijateľné, aby sa vytvárala taká obrovská majetková nerovnosť. Aj keby to bolo neprijateľné pre významnú časť z tých 93 percent ľudstva, existuje vôbec spôsob, ako by bolo možné túto skutočnosť zmeniť?

Sú dve možnosti. Jednu z nich načrtnol americký investor Warren Buffett, keď konštatoval, že sa pokojne vzdá 90 percent majetku v prospech ostatných ľudí, aby sa zmenila majetková nerovnosť, pretože potom mu desať percent zostane. Druhou možnosťou je naozaj to, že to vyhrotí tú situáciu tak, že keď tá väčšina už nebude mať čo stratiť, tak hrozí skutočne vlna sociálnych nepokojov so všetkými dôsledkami, ktoré z toho vyplývajú.

Vari sa dá predpokladať, že by sa bohatí dobrovoľne vzdávali časti svojho majetku?

Aj keď sa to nezdá pravdepodobné, tak paradoxne napríklad aj v Nemecku vznikla iniciatíva na dobrovoľnej dodanie vyšších majetkových vrstiev. A dnes sa to týka už desiatok tisíc ľudí, ktorí si dobrovoľne zvýšili dane z majetku nad 225 tisíc euro, takže tam už ide o menšiu skupinu. Ale závisí to od charakteru spoločnosti. V niektorých krajinách, ako sú tie škandinávske alebo Nemecko, to viem pochopiť. V iných krajinách ako v Taliansku, Grécku alebo Španielsku to bude asi problém.

Ako by na takúto výzvu reagovali veľkí boháči v Česku alebo na Slovensku?

Vybavujem si prieskum medzi českými podnikateľmi, v akom sa ich pýtali, či by boli ochotní obetovať aspoň jednu slovenskú korunu v prospech chudobných. No a väčšina podnikateľov odpovedala, že nedá ani jednu korunu v prospech riešenia majetkových nerovností. Majetok je ich a bodka.

Bohužiaľ mám pocit, že sa to štandardom stane, pretože Európska únia zvolila stratégiu, v ktorej chce konkurovať napríklad ázijským krajinám znížením výdavkov na cenu práce. A tu sú len dve možnosti. Buď znížite odvody, alebo znížite mzdy. Potom je ešte tretia možnosť, o ktorej treba nemeckí priemyselníci nehovorili, a to zavedenie týchto flexibilných kontraktov. Zatiaľ to vyzerá tak, že sa Európska únia tým tvrdým flexibilným kontraktom postaví, čomu nasvedčuje napríklad smernice na ochranu agentúrnych

pracovníkov a podobne. Na druhej strane je veľmi reálny predpoklad, že bude preferovať stratégiu "nezmenšíte mzdy, ale znížime odvody do poisťných systémov, však sa neskôr uvidí". To ale znamená zníženie odvodov na dôchodkové, zdravotné a nemocenské poistenie.

Neustály pokrok so sebou prináša dramatický pokles kvalifikovaných pracovných miest, ktoré sú nahradzované menej kvalifikovanými. Je to zákonitý proces, alebo aj nejako riadený vývoj smerujúci k tomu, že menej kvalifikovaní ľudia môžu byť ľahšie ovládateľní?

Určite áno, pretože s tým súvisí proces, ktorý niektorí nazývajú digitálne zhlúpnutie. To znamená, že vytvárame situáciu, v ktorej médiá formujú žiaduce vzory, žiaduce správanie, sociálne siete umožňujú ventilovať svoje - nazvime to - "rôzne úrovne záujmov", ale vcelku si s vami robia stále viac a viac. Bohužiaľ sa tento proces vzhľadom k pokračujúcemu rozvoju kontrolovanej spoločnosti stále urýchľuje. Ostatne je dobre známe, že ľudia nechcú premýšľať. A keď im chýbajú potrebné myslenie a uvažovanie, tak sú plne manipulovateľní.

Už niekedy od 70. rokov sa strašilo nedostatkom ropy, v poslednej dobe sa hovorí o hrozbe nedostatku vody a potravín pre ľudstvo. Ako v porovnaní s tým vnímate hrozbu nedostatku práce ako dôsledok technologického rozvoja v mnohých odvetviach?

Bez vody neprežijete, to je dobre známe. Aj preto sa bude v auguste konať summit Modrá revolúcia. Rovnako tak ale, keď človek stratí pocit zmysluplnosti svojho života, stratí pocit, že ho niekto potrebuje, tak sa mnohokrát stane, že aj keď dostane nejaký finančný obolus, tak ho strata zmysluplnosti môže devastovať, a to najskôr psychicky a potom aj fyzicky. Najlepšie je to vidieť na príklade starších ľudí. Ak má starý človek aspoň nejakú možnosť starostlivosti o vnúčatá, pracovného naplnenia, venuje sa koníčkom a podobne, tak sa ani zdravotné problémy tak rýchlo nedostavujú. Ale ak má pocit úplnej zbytočnosti a čakanie na koniec života, tak tie zdravotné problémy postupujú veľmi rýchlo. No a mám obavu, že táto analógia bude platiť aj pre ďalší vývoj.

Čo sa s ľuďmi bez práce, ktorí nebudú "mať čo do úst" alebo sa budú cítiť nepotrební, stane? Nehrozí riešenie, o ktorom pred 200 rokmi písal britský ekonóm Thomas Malthus, teda o nevyhnutnosti vojen, ktoré dramaticky znížia počet obyvateľov a umožnia ďalšie fungovanie systému do doby, než znova nastane kríza?

Mám obavu, že Malthus mal pravdu, ostatne vezmite do úvahy len to, ako sa teraz zbrojí. Zbrojí sa tak ako vo vrcholných časoch studenej vojny. Za druhé vezmite si tú sériu geopolitických konfliktov, ktoré vznikajú na Blízkom východe, Ďalekom východe a tak ďalej. A za tretie zatiaľ stále vždy siahlo ľudstvo v prípade zásadnej spoločenskej krízy k nepochybne vhodnému spôsobu riešenia vojnovým konfliktom. A ten zase vyrovnáva demografický potenciál. Tak mám obavu, bohužiaľ, že hromadenie zásadných problémov môže byť riešené týmto spôsobom.

Má ľudstvo k vojne nakročené aj z dôvodu nedostatku práce, alebo sú oveľa vážnejšie hrozby?

Podľa môjho ide o kumuláciu všetkých problémov. To znamená tej obrovskej príjmovej polarizácie, technologického vývoja, neschopnosti zvládnuť zmysluplnosť ľudskej civilizácie, rozporu medzi civilizáciou a prírodným prostredím a v konečnom dôsledku aj nerozumnosť konania samotnej ľudskej spoločnosti. Takže, bohužiaľ, mám pocit, že to k tomu smeruje.

Prejdime k tomu, čo v najbližšej dobe bude musieť riešiť Európska únia. Najprv čo jej môže priniesť Transatlantické obchodné a investičné partnerstvo s USA?

Povedal by som, že plusy aj mínusy sú s otvoreným výsledkom. Je pravda, že by nás práve požiadavky Američanov a Transatlantická zóna mali iniciovať k reformám, ku ktorým sme zatiaľ nenašli odvahu a nechceli ich uskutočňovať, teda reformám pracovného trhu, finančného trhu a podobne. Ale aj Američania získajú len to, čo im dovoľíme pri vyjednávaní, pretože ide o dohodu, dohodu dvoch zmluvných strán. Aj keď by celkový charakter dohody mohol byť rozumným rozvojom obchodu, existuje tam rad vnútorných problémov. Napríklad riešenie sporov s investormi podľa jednotlivých foriem práva, anglosaského, či európskeho, s tým, že investori majú právo požadovať úhradu ušlého budúceho zisku. Otázkou je, či sa dohoda bude chápať aj pre všetky americké štáty, alebo je to len dohoda na federálnej úrovni a znovu budú ďalšie dohody aj s inými krajinami. To závisí na vyjednávaniach a našich rokovacích schopnostiach. Samotný princíp dohody je rozumný, pretože umožní zväčšiť rozsah vzájomného obchodu bez bariér. Ale

aký obsah dáme tejto dobrej myšlienke, závisí len na nás.

Ako ďaleko môže toto partnerstvo prospieť Spojeným štátom a ako možno hodnotiť ich terajší pozíciu vo svete v porovnaní s vývojom čínskej ekonomiky?

Spojené štáty potrebujú vyvážať svoje tovary, ktoré výrazne zlacneli po znížení cien plynu pre podnikateľov. Za druhé celý systém riešenia krízy v Amerike umožnil skoršie oživenie než v Európskej únii. Po tretie keď sa Američania rozhliaďu po svete, tak kde ešte nájdú stále tak bohaté vrstvy obyvateľstva ako v Európskej únii? Teda je to pre nich nevyhnutné vyvážať práve sem. A za štvrté to súvisí s celkovou zmenou vývoja čínskej ekonomiky. Čínska vláda si uvedomuje, že keď nebude veľkú časť doma vyrábanej produkcie spotrebúvať doma, bude mať obrovský problém s nezamestnanosťou. Spomínam si na diskusie, kedy sa hovorilo o 180 miliónoch nezamestnaných v Číne, čo je vlastne počet nezamestnaných na svete ako celku. Takže Spojeným štátom môže dohoda TTIP veľa priniesť, potenciál na to má, ale je to ako s kuchynským nožom. Môžete sa s ním porezať, ale aj s ním veľmi pohodlne môžete krájať chleba.

Pred chvíľkou ste spomenuli, že to je dohoda dvoch strán. Občas sa ale špekuluje o tom, že Spojené štáty rokujú z pozície silnejšieho. Myslíte, že to tak môže byť?

Nie. Osobne som sa zúčastnil niektorých rokovaní a viem, že keď predostriete americkej strane, že ju máte veľmi dobre prečítanú a viete, prečo presadzujú určité body dohody, veľmi rýchlo pochopia, že je možná jedine obojstranne výhodná dohoda. Pokiaľ ale len s otvorenými ústami hľadíte na ich požiadavky a odsúhlasuje je, potom platí to, čo ste povedal.

Európska únia síce prijala a stále uplatňuje sankcie voči Rusku, ale sama na ne tiež dopláca. Myslíte, že ich uvalenie bolo len dôsledkom udalostí na Ukrajine?

Nie som prívržencom konšpiračných teórií, ale stačí si prečítať práce niektorých politológov, ako je Friedman alebo Kagan zo 70. a 80. rokov, alebo začiatku 90. rokov a chápete, že vždy považovali Rusko za kľúčového nepriateľa, ale zároveň trvali na tom, aby v žiadnom prípade nedošlo k rozšíreniu spolupráce medzi Európskou úniou a Ruskom. V tomto slova zmysle by som skôr povedal, že vývoj na Ukrajine urýchlil mnohé veci, ktoré boli v pozadí a dnes vystúpili jasne na povrch a sú súčasťou globálneho geopolitického tlaku na zemi. Rád by som pripomenul, že dnes sa ekonomika, žiaľ, stáva nástrojom geopolitiky, a nie opačne. V tomto slova zmysle, že Európska únia dopláca na sankcie voči Rusku, to je zrejmé. Navyše bude riešiť tú obrovskú vlnu imigrácie. Ale zase, kto ju spôsobil, ten rozpad režimov severnej Afriky a Blízkeho východu? A k tomu ešte samotná Európska únia nemala odvahu uskutočniť reformy, ktoré uskutočnili Američania po roku 2008. Takže toto všetko dohromady bude pre Európsku úniu veľký problém.

Aká teda môže byť budúcnosť Európskej únie práve vo svetle toho, že uzatvára pre ňu problematickú zmluvu TTIP, že sama dopláca na sankcie uvalené voči Rusku, že je zaplavovaná migračnou vlnou, kedy sa musí postarať o státisíce utečencov navyše s výrazne odlišnou kultúrou?

Keď vezmete miešania rôznych kultúr, národností, máte pred sebou dva obrazy: Európsku úniu a Spojené štáty. Spojené štáty vlastne vyvažujú demografický prepád príchodom obrovského množstva imigrantov. Tých imigrantov integrujú do americkej spoločnosti, a aj keď zostávajú samostatné vyhranené oblasti, napríklad China Town alebo tie tvorené hispánskym obyvateľstvom, predsa len dochádza k určitému taviacemu kotlu národností. V Európe sme sa roky chválili multikulturalizmom a akceptovali sme príchod cudzincov. Ale na nepokojoch vo Francúzsku pred piatimi rokmi sa dá všimnúť, že to boli nepokoje už prvej generácie narodenej vo Francúzsku a v Nemecku. Teda tých, ktorí by mali byť etablovaní do spoločnosti, mali by mať prijaté zásady, mali začať fungovať. My im totiž v rámci multikulturalizmu vychádzame v ústrety tak, čo sa niekedy kritizuje, že napríklad imigranti v Rakúsku alebo v Nemecku majú pomaly väčšie práva než domáce obyvateľstvo v prípade trestnoprávných súdnych sporov, vyhostenia a podobne, a to nie je dobré. Potom to vytvára aj xenofóbne nálady a vedie to k nevráživosti voči imigrantom. A mám obavu aj vzhľadom na dôsledky tých spomínaných problémov, teda poklesu potreby práce, príjmové polarizácie, krízy, chudoby a zadlžovanie, že nevráživosť voči cudzincom bude narastať. Z tohto pohľadu sa obávam, či práve tieto xenofóbne nálady aj vo väzbe na celkový vývoj hospodárstva v Európskej únii nepovedú k obrovskému nárastu antiimigračných vln. A či sa snaha Američanov prinútiť Európu, aby - nazvime to - inkorporovala tie vlny migrantov, nemôže ukázať ako úplne kontraproduktívna. Skôr

zastávam názor, pomôžeme tým krajinám, aby z nich ich obyvateľstvo neodchádzalo. Ale nerieši problém imigrácie v Európe.

V ČR nie je verejnosť, ani politická reprezentácia na čele s vládou Bohuslava Sobotky prijímaním utečencov naklonená. Ale občas zaznievajú hlasy ako napríklad od bývalého ministra zahraničia Cyrila Svobodu, že sme sebcí, pretože z bývalého Československa ľudia utekali na Západ, ktorý ich prijímal, zatiaľ čo my aj pár stoviek imigrantov odmietame. Čo si o tom myslíte?

Ak sme rozvrátili systém v Líbyi, a tá sa rozpadla na sedem kmeňových území, tak sa pýtam, čo s tým chcete dnes robiť. Druhá vec je o veľa závažnejšia. Keď odchádzali naši ľudia na Západ, tak to boli ľudia, ktorí boli podobného kultúrneho okruhu. Dnes však do Európy prichádzajú skupiny obyvateľstva, ktoré majú iné náboženstvo, iné kultúrne zvyklosti, iný spôsob života. A otvorene hovorím, že to môže byť pre Európanov veľký problém. Pamätám si jeden materiál asi pred desiatimi rokmi, že najlepší prisťahovalec je muž, beloch, v strednom veku, hovoriaci anglicky, s vysokoškolským vzdelaním a bez širšej rodiny. Dnes s tými imigrantmi prichádzajú široké rozsiahle komunitné zväzky, rodiny, takže to bude problém.

Môžu Česko a Slovensko ako členské krajiny Európskej únie prísť v dohľadnej dobe s nejakým návrhom riešenia, ktorý by pomohol tieto hrozby odvrátiť?

Je potrebné uskutočniť sériu zásadných reforiem v oblasti fiškálneho okruhu, hospodárskej politiky i regionálneho rozvoja Európskej únie. Ak sa pýtame na zdroje, máme obrovské zdroje v šedej a čiernej ekonomike, v korupcii, v operáciách na hrane zákona. Tretina týchto zdrojov by umožnila riešiť problémy vlastného obyvateľstva, starnutie, zamestnanosti a podobne a umožnila by aj riešiť problémy imigrantov z hľadiska finančného zabezpečenia. Ale jedna z vecí, ktorú budeme musieť urobiť, je zásadná zmena v nás samotných. Je Európa pripravená na to, aby prijala aj iné kultúrne a civilizačné vzorce do svojho rámca? Chceme, aby prijali naše civilizačné vzory, alebo ich chceme ponechať v ich vlastnej kultúrnej identite, ktorá je iná ako európska a vytvárajú potom problémy stretu civilizácií priamo v európskych podmienkach? Ale zásadnou otázkou je, aké reformy má Európa urobiť. Prijme tie pracovné normy, o ktorých sme v úvode hovorili, alebo bude rešpektovať to, že človek rád pracuje, pretože vidí zmysluplnosť práce, ale zároveň chce dostávať aj slušnú mzdu, nie aby bol vydieraný nejakými flexibilnými pracovnými normami. A to je to, čo ja hovorím. Prečo by Slovensko a Česko nemohli ukázať priateľskú spoločnosť priateľských občanov a priateľských firiem? Chce to len zmenu myslenia každého z nás. A myslím si, že zmenu myslenia sme dokázali aj po deväťdesiatom roku.

zdroj: parlamentnilisty.cz

 Autor: [Peter](#)
 Vytvorené: 15/11/2015 - 5:09:41
 Upravené: 17/11/2015 - 1:16:48
 Publikované: 15/11/2015 - 5:09:41

Zobrazené:
1115 krát

Vytlačené
133 krát